

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ISSN: 2992-8902

Digital
Object
Identifier

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIALS
NUMBER
SYSTEM-CENTRE

74-91 XALQARO DARAJA

MAXSUS SON, 2024

IJTIMOIY, IQTISODIY, SIYOSIY, ILMIY, OMMAKOP JURNAL

2024-YIL 18-19-APREL

**"RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AGROIQTISODIYOT VA
BUXGALTERIYA HISOBINING DOLZARB MUAMMOLARI VA
ULARNING YECHIMLARI" PROFESSOR NURILLA SULAYMONOVICH
SANAYEV TAVALLUDINING 85 YILLIGIGA BAG'ISHLANGAN**

XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI, 2024

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 678 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 19-aprel kuni ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Benazir ustozni yod etib	10
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti jamoasi	
Qishloq xo'jaligi taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlari.....	12
Yunusov Xudaynazar Beknazarovich	
Agroklasterlarda biznes jarayonlari moliyaviy natijalari hisobini takomillashtirish	14
Alikulov Abdimo'min, Koshkaldal Irina	
Assessment of the ESG rating of banks.....	19
Ruziyeva Elvira, Eshmuradov Ulugbek	
Contract Preferences of Smallholders: Evidence From a Study on Potato Production in Uzbekistan	24
Sanaev Golib, Sanaeva Rakhima, Nurullaev Ulmasjon, Nurullaeva Bakhora, Sanaev Anvar	
Taxation Systems in the Agricultural Production Sphere in the Context of Resistance to Shadow Economy	34
Koshkaldal Iryna, Dombrovska Olena, Alikulov Abdimumin	
Factors Influencing Farmers' Cooperation in Irrigation: A Study of Samarkand Province, Uzbekistan	39
Tadjiev Abdusame Abduxamidovich	
Xalqaro standartlar asosida qishloq xo'jaligida kapital qo'yilmalar hisobi hamda hisobotlarini takomillashtirish.....	43
Xasanov Baxodir Akramovich, Egamberdiyeva Salima Rayimovna, Raxmatov Jonibek Ismoil o'g'li	
Tijorat banklarida ichki auditida muhimlik va auditor riski masalalari.....	50
Ibragimov Abdugapur Karimovich, Qo'ldoshev Dilshod Melixurozovich	
Agroklasterlar ichki sotish jarayonida transfert baholarni belgilashni tashkiliy-uslubiy jihatlari	57
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Auditda regression tahlilni qo'llashning xususiyatlari	64
Tajekeev Ziyatdin Kobeyisovich	
Uzumchilik fermer xo'jaliklarida ishlab chiqarish xarajatlari hisobini takomillashtirish.....	67
Ibragimov Mansur Mardonovich	
Xalqaro standartlar asosida qishloq xo'jaligida aktivlarni tasniflash, ularning hisobi va hisobotini takomillashtirish.....	71
Egamberdiyeva Salima Rayimovna	
The Place of Digitalisation in the Rural Areas Development of Ukraine.....	76
Riasnianska A. M., Kniaz O. V.	
Yalpi ichki va hududiy mahsulotning ko'payishida faol tadbirkorlikning o'rni	79
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, Nazarova Maryam Sharipovna	
Inflyatsion targetlash rejimining pul-kredit siyosatini amalga oshirishdagi ahamiyati	84
Fayziyev Oybek Raximovich	
Asalarichilikning qishloq xo'jaligi iqtisodiyotidagi o'rni va uni rivojlantirish istiqbollari.....	89
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Uzumchilik majmuining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning tamoyillari.....	94
Boltayev Nazarbek Narzullayevich	
Mintaqaviy klasterning xususiyatlari.....	98
Urdushev Hamrakul	
Considerations for Bolstering Entrepreneurship in the Evolution of the Domestic Economy	102
Shadiyeva Gulnora Mardiyevna	
Chorvachilik tarmog'ida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkoniyatlari.....	107
Kudratov Rizo Turdibayevich, O'roqov Feruz Ibodullayevich	
Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirishning hududiy jihatlari	112
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Nazarova Maryam Sharipovna	

Yalpi ichki mahsulot va uni hisoblashni takomillashtirish yo'llari.....	117
Xalmurzaev Mansur, Abdushukurov Xondamir	
Qishloq xo'jaligi korxonalarida tovar-moddiy qiymatliklar hisobini takomillashtirish yo'nalishlari.....	122
Raximova Umida Rabbimovna	
Mamlakatimiz agrar tarmog'ida innovatsiyalarga asoslangan tadbirkorlikni rivojlantirish.....	127
Olimova Nodira hamrakulovna	
Banklarda ichki auditni xalqaro audit standartlari asosida takomillashtirish.....	131
Rizayev Nurbek Qodirovich, Boymatova Chinora Ilxomovna	
Agroklastarlarda asosiy vositalarni modernizatsiyalash va ta'mirlash xarajatlari hisobini takomillashtirish.....	137
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Ibodullaev D., Abdushukurov Xondamir Botiraliyevich	
Davlat budjetida boshqaruv xarajatlarini moliyalashtirishni takomillashtirish yo'llari va xarajatlarining optimallashtiruv muammolari.....	142
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna	
Bandlikni ta'minlash va kambag'allikni qisqartirishni yuzaga keltiruvchi sabablar hamda ularning yechimi.....	146
Ahmatova Qunduzbonu Asliddinovna, Sunnatullayev Musurmon Sunnatullo o'g'li, Salamov Ibroxim	
Global iqtisodiy rivojlanish sharoitida yashil iqtisodiyot muammolari	151
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Musurmonov Nodirbek Ahmadovich	
Menejer boshqaruvida boshqaruv mehnati va guruhlar dinamikasi	155
Xasanova Sitara Islamovna	
G'allachilik klasterlarida buxgalteriya hisobi shakllarini takomillashtirish.....	158
Yuldashev Sherali Xaitovich	
Современность услуг агропромышленного комплекса в условиях инновационной экономики положение дел	163
Тураев Баходир Хатамович, Рузиев Хамрокул Жураевич	
Влияние внешних факторов на эффективность производства животноводства.....	170
Хамдамова Насиба Аблакуловна	
Banklarda ichki auditni rejalashtirish masalalari.....	173
Ibragimova Iroda Rashid qizi, Safarov Abdumajit Abdixamidovich	
The Importance of Digital Technologies in the Development of Agriculture.....	179
Rabbimov Elbek Abdulloyevich	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish o'zini o'zi band qilishni davlat tomonidan tartibga solish shakli sifatida.....	182
Pardayeva Ozoda Mamayunusovna, Javmanov Jamshed Abdusamatovich	
O'zbekiston pensiya tizimida pensiya hisoblash va to'lashni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasini uyg'unlashtirish.....	186
Xasanov Baxodir Akramovich, Nurmanov Din-Axmed Tileubayevich	
Uzumchilik mahsulotlari eksportini oshirish omillari	193
Ibragimov Mansur Mardonovich	
Korxonalarning xo'jalik faoliyati hisobining mohiyati, ahamiyati va hisob turlari.....	196
Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich, Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li, Irisboyev Raxmatilla Shavkat o'g'li	
Raqamli iqtisodiyotning o'zbekistondagi holati va uning rivojlanish istiqbollari	200
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Abdullayev Sanjar Sayfiddin o'g'li, Sunnatullayev Musurmon Sunnatulla o'g'li	
Fermer xo'jaliklar faoliyatida investitsiyalarning o'rni.....	204
Nomozova Mahliyo Mamirjon qizi, Yuldashev Muhammad Utkir o'g'li, Solijonova Diyora Xaydarali qizi, Saydullayev Akbarali Akram o'g'li, Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Raqamli iqtisodiyotning o'rni va joriy etishdagi imkoniyatlari.....	209
Salamov Ibroxim, Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Ummatov Begzod Ikrom ugli, Bekpolatov Sultonxon Sherzod ugli	
Raqamli iqtisodiyot sharoitda asosiy vositalarni hisobga olishni takomillashtirish.....	214
Xatamov Kobil Xayriyevich, Sodiqov Xayrulla Sattorovich	
Improving Cost Accounting for Sales of Agricultural Products in Farms	218
Abdimumin Alikulov, Ulugbek Eshmuradov, Khondamir Abdushukurov	

Servis korxonalarini raqamli iqtisodiyotga o'tkazishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	224
Kurbanova Raxima Jamshedovna	
Raqamli iqtisodiyotning bugungi kundagi holati.....	228
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Eshimova Gulandom Botir qizi, Daniyarov Xurshid Baxtiyarovich	
Qoramolchilikda ozuqa ta'minotini yaxshilash yo'llari	233
Nurullayev Ulug'bek Uytalovich, Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Meva-sabzavotchilik klasterlarida faol tadbirkorlikning iqtisodiy samaradorlikni oshirishdagi o'rni	236
Ibroxim Salomov, Roziyeva Gulxayo Chorievna	
Qishloq xo'jaligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	242
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Isaxonov Shaxzodjon Nurali o'g'li	
O'zbekiston chorvachiligidagi muammolar va ularning yechimi.....	246
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Esirgapov Diyor Akramovich, Ulmasov Tohir Suvonqulovich	
Qishloq xo'jaligi iqtisodiyotini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni va ahamiyati	249
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Ulmasov Amirxon Rasul o'g'li, Botirov Bekzod Ulug'bek o'g'li	
Механизмы и инструменты финансирования малых и средних сельскохозяйственных предприятий (На примере Центральноазиатского региона).....	253
Худойбердиева Асила	
Agroklastarlarda kapital qo'yilmalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.....	259
Irisboyev Rahmatillo Shavkat o'g'li, Jo'rayeva Diyora Olimjonovna, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Milliy iqtisodiyotda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rolini oshirishning ustuvor yo'nalishlari	265
Saidxonov Akmalxon	
Improving Accounting and Auditing of Inventories in Agricultural Clusters	269
Raximova Umida Rabbimovna	
Maishiy xizmatlar sohasining rivojlanish tendensiyalari va kambag'allikni qisqartirishdagi o'rni.....	272
Rajabov Navruzbek Azimjonovich	
Chorvachilik tarmog'ida mahsulotlarni qayta ishlash samaradorligini oshirish imkoniytlari	277
Salomov Ibroxim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	
Порядок применения и актуальность международных стандартов финансовой отчетности в деятельности коммерческих банков и предприятий	282
Нарзиева Гузал Бахтиёровна, Хомидов Асилбек Отабек угли, Асомиддинов Хусан Асомиддин угли, Болтабаев Диёрбек Омондурди угли	
Savdo korxonalarida segmentar hisobning o'rni va ahamiyati	286
Mardonov Mamed Shavkatovich, Bobomuradova Sarvinov Ziyadullayevna	
Livestock Development Problems and Prospects in Uzbekistan	289
Khamdamova Nasiba Ablakulovna, Ulmasova Oyul Bakhtiyarovna, Xudayberdiyeva Marifat Umarovna	
Понятие и учет капитальных вложений в агрокластерах.....	292
Жураева Диёра Олимджановна	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini innovatsion modernizatsiyalashda iqtisodiy samaradorlikni hisoblash metodini takomillashtirish	297
Kurbanova Raxima Jamshedovna, Umurzoqova Sevinch Karim qizi	
Tarmoq mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishda innovatsion texnologiyalarni qo'llashning iqtisodiy samaradorligi	301
Nazarova Maryam Sharipovna, Kazakova Zulayho Salaxiddinovna	
Maishiy xizmatlar sohasini tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirishda raqamli innovatsion texnologiyalarning roli va ahamiyati	304
Quliyev Begimqul Melikovich	
O'zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishi va iqtisodiy o'sish uchun barqaror investitsiya muhitini ta'minlash masalalari.....	308
Raximova Umida Rabbimovna, Elmurodova Dilnoza Farxodovna	

Biznesni qo'llab-quvvatlashda iqtisodiy-ijtimoiy holatni yaxshilash imkoniyatlari	311
Salamov Ibroxim, Janibekov Faxriddin Beknazarovich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xudayberdiyeva Marifat Umarovna	
G'alla urug'chiligidagi boshlang'ich hisob va ichki nazoratni takomillashtirish	315
Yuldashev Sherali Xaitovich, Yusupov Uchqun, Zokirov Behruz	
Baliqchilik xo'jaliklarini rejalashtirishning ahamiyati va bosqichlari	318
Dosmuratova Shaxista Kengashovna	
"Yashil" iqtisodiyot: konsepsiyaning shakllanishi va asosiy kategoriyalari	321
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Toshpulatova Kamola Xurshed qizi	
Sutchilik yo'nalishidagi xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatida marketing elementlaridan foydalanish	324
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Biznes jarayonlarida "xarajat" va "tannarx" kategoriyalarining nazariy jihatlarini	328
Xondamir Abdushukurov, Ulug'bek Eshmuradov	
Перспективы развития бухгалтерского учета и аудита на основе международных стандартов	333
Рахимова Умида Раббимовна, Асомиддинов Хусан Асомиддин угли, Болтабаев Диёрбек Омондурди угли, Хомидов Аслбек Отабек угли	
Asosiy vositalarni hisobga olishning xalqaro va milliy standartlarda aks ettirishning farqli jihatlarini	336
Xatamov Kobil Xayriyevich, Turabaeva Ozoda Ilxambekovna	
Qishloq hududlarida ekoturizm maskanlarining turistik salohiyati va sig'imi tahlili	340
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi, Xoshimova Sevara Bahromovna, Sayfullaev Umidulla Fazliddin o'g'li	
Chorvachilik tarmoqlarida otchilik infratuzilmasining hozirgi holati va istiqboldagi iqtisodiy samaradorligini oshirish imkoniyatlari	346
Salamov Ibroxim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Tursunov Alpomish Amanovich, Yo'ldoshev Raxim Nuriddin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi klasterlari va fermer xo'jaliklari faoliyatida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari	351
Nasimjon Babayev, Dilorom Yorbekova, Umidullo Fayzullayev	
Agroklasterlarda biznes jarayonlari sotish hisobini takomillashtirish	354
Abdunazarova Sevinch, Aliqulova Zebuniso, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida qishloq xo'jalik ishlab chiqarishining samaradorligi	360
Kudratov Rizo Turdibayevich, Abduxaliqova Farangiz Abduxoliq qizi	
Increasing Efficiency of Catering Enterprises Through Modernization	365
Kurbanova Rakhima Jamshedovna	
Chorvachilik majmuasi infratuzilmasi va uni rivojlantirish	369
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Aslonov Xotamjon Sharibboy o'g'li	
Davlat-xususiy sherikchiligini rivojlantirishda klasterlarning ahamiyati	373
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Raxmatullayev Sherzod Mexriddinovich	
Studying the Features of Innovative Development in The Agricultural Sector of the Economy	377
Yorbekova Dilorom Muxammadkulovna	
Chorvachilikda klasterlashning ayrim masalalari	380
Urdushev Hamrakul, Mavliyanov Majid Tuychiyevich	
Issues of Development of "Green Economy" in the Context of the Actualization of the Problem of Ecology and Climate Change	385
Mukhayyo Dustova	
Xizmatlar sohasi rivojlanishining aholi turmush darajasiga ta'siri	390
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna	
Baliqchilik xo'jaliklarini rivojlantirish prognozini ishlab chiqish masalalari	393
Dosmuratova Shaxista Kengashovna	
Mahalliy soliqlar va mahalliy yig'imlarning iqtisodiy mohiyati	396
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li	
Turizm korxonalari hisob siyosatini shakllantirish	400
Ibragimov Mansur Mardonovich	

Korxonalarda moliyaviy holatini ifodalovchi ko'rsatkichlar tahlili	404
Isturdiev Hasan Abdigapparovich, Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li, Yusupova Ergashoy	
Innovatsiya, innovatsion iqtisodiyot atamalarining mohiyati va ulardan samarali foydalanish yo'llari.....	408
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Boyjigitov Kamronmirzo Sobirjon o'g'li, Obloberdiyev Shuxrat Sharof o'g'li	
The Processing Indicators of Livestock Products on the Basis of Economic Statistical Models	411
Yorbekova Dilorom Muxammadkulovna, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida tola ishlab chiqarish xarajatlari tahlili	414
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Farangiz Rustamova	
Meva-sabzavotchilikni rivojlantirishda klaster yondashuvining afzalliklari	419
Eshankulov Sirojiddin Xakimovich	
Prospects for Leaving the Population Out of Poverty	424
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Radjabov Navruzbek Azimjonovich, Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Fayzullayev Umidullo Xayrullo o'g'li	
Tijorat banklarida korrupsiyaga qarshi kurashishning kompayens nazorati usullarini takomillashtirish.....	429
Sultonov Abrorbek Umarali o'g'li, Axmedov Shuxrat Xikmatullayevich	
Segmentar va moliyaviy hisobot tuzishda xo'jalik yurituvchi subyektlar mulkini baholashning metodologik muammolari	435
G'olibjon Alikulov	
Raqamli iqtisodiyotga o'tish orqali yashirin iqtisodiyotni jamiyatga ta'sirini kamaytirish	439
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Abdusalomov Farruh G'ayrat o'g'li	
Sustainable Farming Futures: the Economic Need of Climate Change Program in Uzbekistan.....	443
Akhmadjon Nurullaev, Sanayeva Raxima Amirqulovna, Visola Khasanova, Bakhora Nurullaeva, Anvar Sanaev	
Problems and Prospects of Cadastral Valuation of Land Resources in the Republic of Kazakhstan	447
Berdimurat Nazimgul, Bassybekova Zh.B.	
Значение цифровизации в сельском хозяйстве	451
Сыздықова Азиза Оралбайқызы, Сапарова Айнура Алпамысовна	
Xizmatlar sohasi samaradorligini oshirish masalalari	456
Mirzayev Qulmamat Jonuzakovich, Mardanova Mohidil Otabek qizi, Mirzayev Azzamjon Jonuzokovich	
Aholini o'z-o'zini bandlikka jalb qilish orqali ishsizlik darajasini pasaytirish.....	461
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Jo'rayev Sherali Anor o'g'li	
Innovatsiyani joriy qilishning fermer xo'jaliklari daromadlariga ta'siri	465
Eshboyev Diyorbek Yo'ldosh o'g'li, Sinayev Sherali Islom o'g'li, Ismoyilov Azamat Isroyilovich	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq daromadni tan olish masalalari.....	471
Kozimjonov Abrorbek	
O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning yutuqlari va muammolari.....	475
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi	
Soliq ma'murchiligida raqamli iqtisodiyotning ahamiyati va uning ilmiy-nazariy asoslari tahlili	479
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Holmirzayev Sardor Ravshan o'g'li, Tursinaliyev Abdulaziz Shokirjon o'g'li	
O'zbekistonda davlat xizmatlari ko'rsatish milliy tizimini rivojlanishi: xronologik tahlil.....	484
Hasanov Habibullo	
Chorvachilikning mamlakat iqtisodiyotidagi ahamiyati va uning rivojlanishi.....	488
Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Tirkashev Farxod Mahmudovich, Sayfullayev Akbar Xoljigit o'g'li, Erkinov Samandar Maxmudovich	
O'zbekiston chorvachiligiga oid FAO ma'lumotlari haqida	493
Pardayeva Kamola	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq xaridorlar bilan tuziladigan shartnomalar asosida tushumni hisobga olishning ahamiyati	498
Norbekov Davron	
Paxtachilik klasterlarida ishlab chiqarishga ta'sir etuvchi omillarning tahlili	502
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Abduraxmonov Orifbek Odiljon o'g'li	

Raqamli iqtisodiyotning zamonamizdagi bugungi o'rne	506
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Zarmaxmatov Nomojjon Baxodir o'g'li	
Improving Cost Audit in Innovation Activities	510
Mustafoev is the son of Akbar Mustafa	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotni mxs asosida transformatsiya qilish zaruriyati	514
Xolmurodov Otabek	
Klasterlarni tashkil etishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari va ularning mamlakat iqtisodiyotida tutgan o'rne	521
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Homidov Aslbek Otabek o'g'li, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li, Boltayev Diyorbek Omondurdi o'g'li	
Soliq imtiyozlarini nazariy asoslash va huquqiy tartibga solish	526
Uralov Baxtiyor Maxmudovich	
Sug'urta shartnomalari va sug'urta majburiyatlari hisobini moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	531
Ochilov Ilyos Keldiyorovich	
Обеспечение привлекательности инвестиции коммерческих банков	537
Назаров Килич Холмурадович, Нафасов Шохрухбек Хошимович	
O'zbekistonda tashqi savdoning rivojlanishi va muammolari	539
Xudayberdiyev U.	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnatga haq to'lashning nazariy jihatdan tashkiliy-iqtisodiy asoslari	542
Rajabov Navruzбек Azimjonovich, Toshmurodova Dilbar Muzaffar qizi	
Human Capital in Education	546
Ibragimov Mansur Mardonovich, Ergashev Olloyor	
Qishloq joylarida xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish hamda o'zini o'zi band qilish orqali ishsizlikni kamaytirishning nazariy asoslari	551
Jo'rayev Sherali Anor o'g'li, Abdikarimov Nazirbek Odil o'g'li, Uralov Baxtiyor Maxmudovich	
Uchqora uzumi-mayizini yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish imkoniyatlari	555
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, Janibekov Faxriddin Beknazarovich	
Moliyaviy natijalarning tavsifini takomillashtirish	561
Yusupova Farizabonu Zarifovna	
Kambag'allik va uni qisqartirish yo'llari	564
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Do'stiyorov Mirabbos Erkin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aholi turmush darajasini oshirishda xizmat ko'rsatish sohasining ahamiyati	568
Xolmurodov Otabek	
O'zbekistonda aholi turmush darajasi va daromadlarining o'ziga xos xususiyatlari	570
Rajabov Navruzбек Azimjonovich, Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Saidmurodov Sardor Mirsalohovich	
SWOT-анализ конкурентоспособности национального туризма в Узбекистане в условиях преодоления последствий пандемии	574
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi, Abduzoirov Sarvarbek	
Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashda iqtisodiy samaradorlikni oshirishning ahamiyati	577
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, hamdamova Nasiba Ablakulovna	
Jahon iqtisodiyoti va xalqaro savdo munosabatlari	582
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Xo'jaqulov Inomjon Rustam o'g'li	
Xizmat ko'rsatish sohasini raqamli iqtisodiyot sharoitiga mos rivojlantirishning ayrim masalalari	586
Mirzayev Qulmamat Jonuzakovich, Sherzodova Diyora Sherzod qizi	
Turistik destinatsiyalarni rivojlantirish orqali turistik zonalarini takomillashtirish	589
Raxmonov Siyovush Turob ug'li, Ochilova Mohigul Toshtemir qizi	
Ivermektin, klozantel, iversantapulus dori vositalarining marketing tahlili	592
Raxmadullayev Humoyun Rashid o'g'li, Farmonov Nizom, Salamov Ibroxim	
Цифровая оптимизация для экологической безопасности в агропромышленном комплексе	597
Юнусов Худайназар Бекназарович, Сафарова Лола Улмасовна	

Смысловой – системный анализ процессов обработки плодов и овощей энергии начального импульса.....	602
Курбанов Жамшед Маджидович, Курбонова Мадина Жамшедовна	
Формирования алгоритма расчета эффективности транспортно-логистической системы поставок грузов.....	605
Кубаев Улугбек	
Роль и потенциал севооборота в создании устойчивых и экологически чистых систем в сельском хозяйстве на основе цифровизации	611
Юнусов Худайназар Бекназарович, Сафарова Лола Улмасовна	
Qoramollar uchun ozuqa ratsionini tuzishda innovatsion yondashuv	617
Mavlyanov Majid Tuychiyevich	
Landshaft bog'dorchilikni rivojlantirishda autocad dasturining o'rni.....	624
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich, Sulaymonov Mirobid Abduxolikovich	
Aniq qishloq xo'jaligida o'zgaruvchan me'yorlarni qo'llash	628
Akbarov Husan O'zbekxonovich, Bekzod Qudratov	
Raqamli iqtisodiyotda neyron tarmoqlaridan foydalanishning ahamiyati.....	634
Otoboyeva Aziza Shakirovna	
Iqtisodiy masalalarni tahlil qilish, me'yorlash, rejalashtirish, baholash hamda bashorat qilishda korrelyatsiya va regressiya usuli	637
Aktamova Vasila Uktamovna, Axtamova Umida O'ktam qizi	
Iqtisodiy ekonometrik modelni tuzish hamda avtokorrelyatsiya mavjudligini aniqlash	641
Raximov Abdulaxad Nematovich	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirishda agrovoltaiika texnologiyasini qo'llash istiqbollari	646
Berdiyev G'ayrat Ibragimovich, Eshpulatov Dostonbek Baxodir o'g'li, Malikova Sevinch Telman qizi	
Развитие системы цифровизации в сельском хозяйстве и в народной медицине	650
Рахмонов Фариз Зафаржонович, Мухиддинова Сабрина Мунисовна, Усманова Лайло Рахматуллаевна, Рахмонова Хабиба Нуруллаевна	
Raqamli iqtisodiyot fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik metodlar va virtual onlayn kurslardan foydalanish.....	653
Sulaymonov Mirobid Abduxolikovich	
Qishloq xo'jaligini boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari	656
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich	
Ekin maydonlari tuproqlarini tahlil qilish va boshqarishda sun'iy intellekt tizimlaridan foydalanishning o'rni..	660
Otoboyeva Aziza Shakirovna, Artikov Farxod Sayfiddinovich, Usanov Yoqub Dilmurod o'g'li	
О некоторых нестандартных способах решения иррациональных уравнений	664
Актамова Васида Уктамовна	
Корхоналарни тугатишнинг норматив ва ташкилий-услугий таъминотини такомиллаштириш	666
Дусмуратов Раджапбай Давлатбаевич	
Юридик шахсларни тугатишнинг норматив-ҳуқуқий таъминоти.....	670
Давлетов Икрам Рахимберганович	
Саноат корхоналарида мулкый муносабатларни тартибга солишнинг илмий назарий асослари.....	674
Бобобеков Эргаш Абдумаликович	

IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISH VA AHOLI TURMUSH DARAJASINI YANADA YAXSHILASHDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING AHAMIYATI

Salamov Ibroxim

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va
biotexnologiyalar universiteti "Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi"
kafedrası dotsenti, i.f.n.

Kudratov Rizo Turdibayevich

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va
biotexnologiyalar universiteti "Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi"
kafedrası katta o'qituvchisi, i.f.n.

Xamdamova Nasiba Ablakulovna

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va
biotexnologiyalar universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashda iqtisodiy samaradorlikni oshirishning ahamiyati to'g'risida keng tahliliy xulosalar berilgan. Kambag'al oilalarni iqtisodiy-ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniyatlari, bandlikni ta'minlashda va kambag'allikni kamaytirishdagi strategik dasturlarning qabul qilinishi, kam ta'minlangan oilalarni oziq-ovqat bilan doimiy ta'minlashning imkoniyatlari va yechimlari, Samarqand viloyatining o'simchilik, chorvachilik tarmoqlari bo'yicha 2022–2023-yillarning iqtisodiy tahlil natijalarini taqqoslash yakunlari keltirilgan. Iste'mol me'yorini taqqoslama natijalari ham keltirilgan. Unda o'simlikchilikdagi va chorvachilikdagi ekinlar maydoni, bosh soni, yalpi hosil, yalpi mahsuldorlik, yalpi pul tushumi, qilingan to'liq xarajatlar summasi (to'liq tannarx), olingan foyda, xizmat (servis), infratuzilma hamda rentabellik darajalari berilgan. "Buyurtma stoli"ni tashkil etish haqida ilmiy-amaliy tavsiya va takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: infratuzilma, chorvachilik, dehqonchilik, rentabellik darajasi, bandlik, kambag'allik, iqtisodiy samaradorlik va h.k.

Abstract: This scientific article provides extensive analytical conclusions about the importance of increasing economic efficiency in socio-economic development and further improving the living standards of the population. Opportunities to improve the economic and social status of poor families, adoption of strategic programs to ensure employment and reduce poverty, opportunities and solutions to provide low-income families with food, and comparison of the results of the economic analysis of 2022–2023 on crop and livestock industries of Samarkand region are presented. Consumption rate comparison results are also presented. It includes crop and livestock crop area, head count, gross yield, gross productivity, gross income, total cost, profit, service, infrastructure, and profitability levels. Scientific and practical recommendations and suggestions on the organization of the "Order Desk" were given.

Key words: infrastructure, livestock, farming, profitability, employment, poverty, economic efficiency, etc.

Аннотация: В данной научной статье представлены обширные аналитические выводы о важности повышения экономической эффективности социально-экономического развития и дальнейшего повышения уровня жизни населения. Возможности улучшения экономического и социального положения бедных семей, принятие стратегических программ по обеспечению занятости и сокращению бедности, возможности и решения по обеспечению продовольствием малообеспеченных семей, растениеводство и животноводство Самаркандской области 2022–2023. Результаты сравнения представлены результаты экономического анализа за годы. Также представлены результаты сравнения норм потребления. Он показывает посевные площади, поголовье, валовой урожай, валовую производительность, валовой доход, общие затраты, прибыль, уровень обслуживания, инфраструктуры и рентабельности в растениеводстве и животноводстве. Были даны научно-практические рекомендации и предложения по организации “Стола заказов”.

Ключевые слова: инфраструктура, животноводство, фермерство, рентабельность, занятость, бедность, экономическая эффективность и др.

KIRISH

2024-yil – “Yoshlar va biznesni qo‘llab-quvvatlash yili”

Respublikamizda aholi turmush darajasini oshirish bo'yicha bir qator natijalarga erishildi. Iqtisodiyotimizning tez va mutanosib rivojlanib borayotgani oilalarni hayot darajasi va sifatli mehnati samarasini izchil oshirish uchun mustahkam zamin yaratilmoqda. Kishilarning mehnati evaziga oladigan daromadlarining ko'payishi bilan oilalarning moddiy ahvoli ham sifat jihatdan o'zgarib bormoqda”^[1].

Keyingi yillarda mamlakatimizda aholi daromadlarini ko'paytirish, ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlarining sifatini oshirish, uy-joy bilan ta'minlash tadbirlari keng ko'lamda amalga oshirilmoqda. Bu ishlarining mohiyati mas'ullar tomonidan doimiy nazoratga olinishi bor joyda natijalar bo'lmoqda. Mazkur tadbirlarning natijasi bugungi kunda odamlarning hayot darajasi ijobiy tomonga o'zgarishi orqali namoyon bo'lmoqda. Respublikamizdagi imkoniyatlar bundanda ko'proq, mazkur imkoniyatlardan samarali foydalanish uchun aholi turmush darajasini oshirishda mahalla biznesi bilan bog'liq masalalarni nazariy va uslubiy jihatdan chuqur o'rganish va bu bo'yicha ilmiy asoslangan takliflarni berish bugungi kundagi dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Aholi turmush darajasi deganda, odamlarning zarur uy-joy, ish o'rni va boshqa moddiy va ma'naviy ne'matlar bilan ta'minlanganligi, ularning iste'moli va ehtiyojlari qondirilganligi darajasi tushuniladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

2020-yil 26-mart, PQ4653-sonli O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “O'zbekiston respublikasi iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi hamda uning tizim tashkilotlari faoliyatini tashkil etish” to'g'risidagi Qarori qabul qilindi^[1]. Ushbu qarorni ijrosini amalga oshirish borasida joylarda amaliy ishlar bajarilmoqda. Bugungi kunda aholini oziq-ovqat bilan ta'minlash, qishloq xo'jalik mahsulotlarini sifatli ravishda xizmat ko'rsatish subyektlari tomonidan yil davomida nobudgarchilikka yo'l qo'ymasdan iste'molchilarga yetkazib berishda raqamli iqtisodiyotga o'tish, uni hayotga joriy etish ko'p masalalarni hal qilishda o'z o'rniga egadir. Bandlikga erishish, kambag'allikni kamaytirish, shaffoflikni ta'minlash jarayonlari va xorij investorlarini iqtisodiyotimizga jalb etish, mahalliy va xorij tajribalaridan foydalanish imkoniyatlarini beradi^[1]. Shu maqsadda 1-iyundan boshlab “20 ming tadbirkor – 500 ming malakali mutaxassis” dasturi amalga oshirilishi ma'lum qilindi. Unda ishtirok etish ixtiyoriy bo'lishligi ham ta'kidlandi. Dasturga 2023-2024-yilda jami \$1 mlrd ajratiladi. Bu mablag'lar hisobidan tadbirkorga kambag'al oilalar a'zosini kasbga o'qitib, ishli qilishiga qarab, amaldagidan past foizlarda va uzoqroq muddatga kredit beriladi. Maqola yozish jarayonida monografik, statistik, taqqoslash va boshqa usullar yordamida tahlil qilganmiz.

TAHLILLAR VA ASOSIY NATIJALAR

Respublikamiz qishloq xo'jalik mahsulotlarini yetishtirish, aholini ehtiyojini to'liq ta'minlash va ortiqchasini xorij mamlakatlariga eksport qilish imkoniyatlariga egadir. Iqtisodiy tahlillarimiz shuni ko'rsatadiki, bandlikni ta'minlash va kambag'allikni kamaytirishda mahalliy va Xitoy Xalq Respublikasining tajribalaridan foydalanish maqsadga muvofiq bo'lmoqda. 1-jadval ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilni yakuni bilan Samarqand viloyatida eng yuqori ko'rsatkich dukkakli ekinlar bo'lib, bu tarmoq rentabellik darajasi 45,5 foizni, chorvachilikda esa baliqchilik tarmog'ida 30,0 foizni tashkil etdi. Statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, 2022-yil 1-yanvar holatiga O'zbekistonning doimiy aholisi 35 271 276 kishini tashkil etgan. 2021-yilda doimiy aholi soni 712,4 ming kishiga oshganligi, mamlakat aholisi 2021-yil davomida har oyda o'rtacha 59,4 ming kishiga ko'paygan. Ushbu yilning har bir kunida doimiy aholi soni o'rtacha 1,9 ming kishiga ortganligi aytilgan. Shahar aholisi 17,9 million kishi, qishloqlarimizda esa 17,4 million kishi istiqomat qilishmoqda. 2022-yilning 1-yanvar holatida O'zbekistonda

umumiy aholi sonining 49,7 foizi ayollar hisobiga to'g'ri kelgan, ya'ni 17.5 million, erkaklar esa 50.3 foizni, ya'ni 17.7 million erkaklardir. Bu ko'rsatkich 1991-yilda respublikada doimiy yashovchi aholining 50,6 foizini ayollar tashkil etgan bo'lsa, erkaklar esa 49,4 foizni tashkil qilgan edi. Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilning 1-yanvar holatiga ko'ra, viloyatlar ichida eng ko'p aholi Samarqand qiloyatida bo'lib, ular soni 4 million nafardan oshgan. Eng kam aholi Sirdaryo viloyatida bo'lib, bu viloyatda 0,8 million aholi yashaydi. 1-oktabr holatiga ko'ra, O'zbekiston aholisining mehnatga layoqatli qatlami aholi umumiy sonining 57,8 foizini, ya'ni 20 mln kishidan ko'proqni tashkil etar ekan. Shuningdek, mehnat yoshigacha bo'lganlar 31,1 foiz, mehnat yoshidan kattalar esa 11,1 foizga yetganligi aytiladi [2].

Biz ushbu ilmiy maqolamizda respublikamizda, jumladan, Samarqand viloyatida yetishtirilayotgan ayrim qishloq xo'jalik mahsulotlarining aholimiz iste'moli uchun yetarlimi, agar yetarli bo'lmasa nima qilishimiz kerak. Agar yetarli bo'lsa ortiqchasini qayerlarga eksport qilish natijasida aholi faravonligini oshirish, oilalarni iqtisodiy-ijtimoiy ahvolini yaxshilash imkoniyatlarini, yo'llarini prezident Farmon va qarorlaridan hamda shu sohaning huquqiy asoslari bo'lmish qonunlardan foydalanib, o'z ilmiy-amaliy tavsiyalarimizni beramiz. Mamlakatimiz aholisini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashda iqtisodiy samaradorlikni oshirishning ahamiyati kattadir. Iqtisodiy tahlillarimiz shuni ko'rsatadiki, 2022-yilda Samarqand viloyatida 59 655 tonna go'sht ishlab chiqarilgan, har bir sog'lom kishiga yillik me'yorni 46,1 kg deb olganimizda, viloyatda yetishtirilgan go'shtni yashovchilar soniga taqsimlaganimizda, haqiqatda 14,9 kg dan yillik iste'mol tushmoqda, har bir kishi uchun yetmagan 31,2 kg esa respublika va xorijdan import qilingan go'sht bilan yopilmoqda. Viloyatda 2022-yilda yetishtirilgan sut va har xil sutga aylantirilgan sut mahsulotlari taqsimotini ham iqtisodiy tahlil qilganimizda har kishiga -323,174 kg sut mahsulotlari ham yetishmaydi. Ya'ni, viloyat aholisini yillik me'yoriy jihatdan ta'minlash uchun respublika tomonidan berilmoqda [2].

1-jadval: Samarqand viloyatida 2022-yil yetishtirilgan ayrim qishloq xo'jalik mahsulotlarining viloyat aholisi jon boshiga me'yorlar bo'yicha taqsimoti

Mahsulot nomi	Tavsiya etilgan 1 kishi uchun iste'mol me'yori, kg.	viloyatda yetishtirilgan mahsulot miqdori, tonna	Aholi jon boshiga yetishtirilgan mahsulot taqsimoti, kg	Aholiga yetarli yoki yetarli emasligi +, -
1. Go'sht va go'sht mahsulotlari	46,1 (83,9-84,0)	59 655	14,9	-31,2
2. Sut va har xil sutga aylantirilgan sut mahsulotlari	463,6	129 380	140 426	-323,174
3. Tuxum	17,5 kg yoki 350 dona	561 704	140,4	-209,6
4. Baliq	8,0-14,6	16 627	4,2	-3,8-10,4
5. Asal	5,5-9,1-18,3	172 000	43,0	+24,7
G'alla (non va non mahsulotlari)	124,1-170,0	665 847	166,5	+42,4
Kartoshka	45,0-63,8-65,7	301 005	75,3	+9,4
Poliz ekinlari	98,5	92 655	23,2	-71,6
Yangi mevalar va rezovar mevalar	87,6-98,6	194 150	48,6	-39,0
Sabzavot	113,3-113,15	1 009 489	252,4	+139,1
Uzum	25,5	384 297	96,1	+70,5
Asal	5,5-9,1-18,3	172 000	43,0	+24,7

Izoh: Viloyatda mavjud jami aholi soniga mahsulotlar miqdori taqsimlangani tufayli shunday ko'rsatkichlar kelib chiqdi.

1-jadval ma'lumotlariga ko'ra, viloyatda yetishtirilgan g'alla (non va non mahsulotlari) kishi boshiga hisoblaganda +42,4 kg dan ortiqcha ishlab chiqarilgan, lekin chorva uchun ham yem-xashak muammosi ham bor. Sabzavotlar esa +139,1kg dan me'yordan ortiqchadir. Viloyatda yetishtirilgan uzum kishi boshiga +70,5 kg dan me'yordan ortiqcha ishlab chiqarildi. Kartoshka +9,4 kg dan, asal ham me'yordan +24,7 kg dan ortiqcha ishlab chiqarilgan. Jami 6 ta yetishtirilgan mahsulotlarni qayta hisoblab, ortiqchasini qo'shni viloyatlarga va xorij mamlakatlariga eksport qilish hisobiga viloyatdagi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush dara-

jasini yanada yaxshilashda iqtisodiy samaradorlikni oshirishning ahamiyati yanada yaxshilanadi. Samarqand viloyatida 2023-yil 1-yanvar holatiga mehnat resurslari balansiga ko'ra o'rtacha doimiy aholi 4 074 871 nafarni tashkil etib, shundan mehnat resurslari 2 160 353 nafar, iqtisodiy faol aholi 1 642 905 nafar, band bo'lgan aholi 1 489 511 nafar (shundan, rasmiy sektorda bandlar 565 712 nafar, norasmiy sektorda bandlar 648 130 nafar va chetga ketganlar 275 669 nafar)ni tashkil etdi.

Bundan kelib chiqib, ishga joylashtirishga muhtoj bo'lgan ishsizlar 153 394 nafarni va ishsizlik darajasi 9,3%ni tashkil etmoqda[2]. Ushbu holat iqtisodiy tahlil qilib chiqilganda, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilash uchun ishsizlarni bandligini ta'minlash zarurdir. Avvalambor, iqtisodiy samaradorlikni oshirishning ahamiyati katta bo'ladi. Agar aholi bandligi ta'minlanmas ekan, iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlarining ijobiy tus olishi amrimaholdir. Bu holat o'zgarmasa, jamiyatda jinoyatchilik keng tus oladi. Bandlikni ta'minlash va kambag'allikni kamaytirish bo'yicha bizning ilmiy-amaliy tavsiyalarimiz beriladi. Yetishtiriladigan qishloq xo'jalik mahsulotlarining inson salomatligini yaxshilashdagi o'rni ham yuqoridir, jumladan, mashhur amerikalik shifokor N. Uoker sabzi haqida ko'plab kitoblar yozgan. Uning sabzi haqidagi bahosi quyidagicha edi: "Sabzi dahshatli saraton kasalligiga qarshi kurashda zamonamizning mo'jizasidir" [3].

Mamlakatdagi muammolarni hal qilish ko'p hollarda kadrlarga bog'liq. Aholini uy-joy, oziq-ovqat bilan ta'minlash borasida o'tkazgan videoselektor yig'ilishlarda "2021-yilda 54 ming oilani uy-joy bilan ta'minlashimiz zarur" – deyilgan edi. O'zbekistonda aholining ehtiyojini qondirish uchun yiliga kamida 100–150 mingta uy-joy qurish talab etiladi. "O'tgan 4 yilda davlat dasturlari asosida 140 ming yoki yiliga o'rtacha 35 mingdan uy-joylar barpo etilgan bo'lib, bu oldinlari yiliga qurilgan o'rtacha uy-joydan 4-5 baravar ko'p, degani. 2024-yilgi dasturlar ham qabul qilinib, kam ta'minlangan oilalarni uy-joy bilan, jumladan, yoshlarni, xotin-qizlarni, boshqa temir daftarga kiritilgan mehnatga yaroqli aholini bandligini ta'minlash va kambag'allikni kamaytirish imkoniyatlari yaratilmoqda. Biz ilmiy maqolamiz tarkibiga kirgan ayrim yo'nalishlarga o'zimizni ta'rifimizni berishni lozim topdik, ular quyidagilar:

Faol tadbirkorlik – bu innovatsion g'oyalar, texnika va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlashga tashabbus bilan harakat qiluvchi mulkchilikning har xil turlarida va shakllarida mehnat qilayotgan sog'lom, ma'naviy-ma'rifiy yetuklikka intiluvchi, ongli mehnati bilan atrofidagi kishilarga nisbatan o'zining ilmiy-amaliy salohiyoti, vatanga, borliqqa, qariyalarga, nogironlarga va boshqa muhtojlarga mehr beruvchi, tajribasi, asosli tavakkalchiligi yo'nalishlarini hayotda qo'llab kelayotgan, tabiat va jamiyat qonunlaridan to'g'ri foydalana oladigan, iqtisodiy, moliyaviy, siyosiy, ma'naviy-ma'rifiy (jumladan, farosatli), ekologik dunyoqarashni o'zida mujassamlashtirgan va boshqalarga qaraganda ijobiy ustunlikka erishib kelayotgan kishidir.

Bizning fikrimizcha, ishbilarmonlik – bu mulkchilikning bir xil turida va bir xil shaklida mehnat faoliyatini olib borayotgan, o'zi bajarayotgan yumushini boshqalarga nisbatan yuqori darajada ustamonlik bilan uddalayotgan omma o'rtasida obru-e'tiborga sazavor bo'lib kelayotgan bir sohaning rahbari, mutaxassisi, chorvadori, dehqoni, tomorqa egasi, hunarmandi va kasb egasidir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosalarimiz:

- 1) 2022-yilni yakuni bilan Samarqand viloyatida eng yuqori ko'rsatkich dukkakli ekinlar bo'lib, bu tarmoq rentabellik darajasi 45,5 foizni tashkil etdi;
- 2) Samarqand shahrida markazlashgan "Buyurtma stoli" 1989, 1990, 1991-yillar mavjud edi, hozirgi kunda ayrim xususiy korxonalarda tarqoq holda faoliyat ko'rsatmoqda.
- 3) Ayrim tumanlarda, uzoq qishloqlarda mahalliy va xorijiy investorlarni qishloq xo'jaligi tarmoqlariga jalb etish, qo'shma dasturlar va qo'shma korxonalar faoliyatini tashkil qilish juda sust.
- 4) Kambag'alchilikni kamaytirish uchun asosan Xitoy Xalq Respublikasi tajribalari va faol tadbirkorlarimizga qo'yilgan talablarga amal qilish, mahalliy sharoitda mulkchilikning har xil turlari hamda shakllarining uzoq qishloqlarda joriy etilmaganligi natijasida bu yo'nalish past darajada bo'lib qolmoqda.

Takliflarimiz:

- 1) Samarqand viloyatida yashayotgan aholiga ortig'i bilan ishlab chiqarilgan quyidagi mahsulotlarni shart-nomalar, buyurtmalar orqali g'alla (non va non mahsulotlari) +42,4 kg, sabzavotlar esa +139,1kg, uzum +70,5 kg, asal +24,7 kg dan me'yordan kishi boshiga ortiqcha ishlab chiqarilgan qismini qo'shni viloyat, tumanlarga hamda xorij bozorlariga sotib, viloyatga chet valyutasini kiritish.
- 2) Mamlakat hududlarida tarmoqlarni, jumladan, qishloq aholisiga uy-joy, asosan qishloqlarda infratuzilma qurilishlarida raqamli iqtisodiyotning joriy etilishi ustidan doimiy ravishda monitoring nazoratini o'rnatish;

- 3) Olim va pedagoglar ishtirokida ularning ilmiy-amaliy tavsiyalari asosida ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashda iqtisodiy samaradorlikni oshirish uchun markazlashgan "Buyurtma stol"lari ishini raqamli iqtisodiyotni joriy etish orqali ayniqsa qishloqlarda qaytadan mukammallashgan holda tiklash;
- 4) Buyurtma stollari faoliyatini raqamlashtirishda rivojlangan davlatlar bilan qo'shma dasturlar va qo'shma korxonalar tashkil etish maqsadga muvofiq;
- 5) Kambag'allikni kamaytirish va ishsizlikga barham berish uchun joylarda, ayniqsa uzoq qishloqlarda faol tadbirkorlikda mulkchilikning har xil turlari (ishlab chiqarish, tijorat, moliyaviy va konsalting turlari) va shakllarini (yakka tartibdagi tadbirkorlik; xususiy tadbirkorlik; jamoa tadbirkorligi; aralash tadbirkorlik) hayotga joriy etish;
- 6) Yoshlar bandligini ta'minlashda va kambag'allikni kamaytirishda infratuzilma turlarini tashkil etishning iqtisodiy samaradorlikni oshirishdagi imkoniyatlaridan xorij mamlakatlari bilan qo'shma loyihalar va qo'shma korxonalarni ko'paytirish kerak;
- 7) Mamlakatning barcha yo'nalishlarida shaffoflikni (korruptsiyaga yo'l qo'ymaslikni) amalga oshirish maqsadida taraqqiyotga erishish uchun raqamli iqtisodiy bilimlar va zamonaviy axborot texnologiyalarini egallash dasturini qaytadan tayyorlash va joriy etishni tezlashtirish zarur hamda shartdir;
- 8) Birlashgan Arab Amirligi (BAA), ya'ni Saudiya Arabistoni bilan tuzilgan 14 milliard dollarga hamda Xitoy Xalq Respublikasi bilan imzolangan 50 milliard dollarlik va boshqa xorij hamda mahalliy investorlar tomonidan O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotiga kiritilgan va kiritilayotgan sarmoyalardan (investitsiyalardan) samarali foydalanish uchun, sarmoya kiritgan sarmoyachilar, banklarning mas'ullari tomonidan mablag'lardan maqsadli, o'z muddatida shaffof foydalanishlikni doimiy nazoratga olishni tashkil etish zarur. Chunki, ayrim nopok menejerlar (boshqaruvchilar) va xodimlar o'z manfaatlari yo'lida ushbu mablag'lardan foydalanishlari mumkin.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston respublikasi iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi hamda uning tizim tashkilotlari faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi 2020-yil 26-mart, PQ4653-sonli qarori.
2. Samarqand viloyati qishloq xo'jaligi va statistika boshqarmasining 2022–2023-yil yakunlari bo'yicha hisobotlari.
3. Qahhorov B. Sabzi sog'lom: Sabzi (Mashhur amerikalik shifokori N. Uoker sabzi haqida ko'plab kitoblarni yozgan. O'zbekiston qishloq xo'jaligi jurnali, 2002-yil №5 59-bet).
4. Mualliflarning ilmiy va amaliy tadqiqotlari natijalari,
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Bozor tamoyillariga asoslangan ipoteka kreditlarini ajratish orqali aholini uy-joy bilan ta'minlashga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 2021-yil 11-martdagi PF-6186-son Farmoni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 24-yanvarda Oliy Majlisga yo'llagan Murojaatnomasi. // "Xalq so'zi", 2020-y., 25-yanvar.
7. Ibodullayevich O. R. F., & Turdibayevich K. R. (2023). QISHLOQ XO'JALIGIDA CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH. MASTERS, 1(1), 119-126.
8. Ortiqaliev A. B. (2022). CHORVACHILIK YO 'NALISHIDAGI FERMER XO 'JALIKLARIDA SOTISH HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH. AGROBIOTEXNOLOGIYA VA VETERINARIYA TIBBIYOTI ILMIY JURNALI, 1155-1159.
9. Salamov I., Nazarova M., Kazakova Z., Jonibekov F., Kudratov R., Ulmasova O., & hamdamova N. (2024). Faol tadbirkorlar faoliyatida kambag'al oilalarni iqtisodiy-ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniyatlari.
10. Tashmurotovich, E. U. (2023). IMPROVEMENT ACCOUNTING OF PROCESS REALIZATION IN FARM ENTERPRISES. JOURNAL OF VETERINARY SCIENCE, 6(5), 20–28.
11. Tashmurotovich, E. U. B., & Xaitovich, Y. S. (2024). G 'ALLACHILIK KLASSTERLARIDA TRANSFERT BAHOSI BELGILASHNI USULLARI TAHLILI. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting, 4(01), 133-141.
12. Salamov I., Jonibekov F., Kazakova Z., & Nazarova M. (2022). The Role of Investments in Ensuring the Economic Stability of Livestock and Prospective Opportunities. INTERNATIONAL JOURNAL OF BIOLOGICAL ENGINEERING AND AGRICULTURE, 1(3), 1-4. Mejdunarodnyy nauchnyy jurnal № 7(100), chast 2 "Nauchnyy Fokus" noyabrya, 2023 201
13. Salamov I., Kazakova Z. S., Nazarova M. S., & Jonibekov F. B. (2022). Prospects for digitalization of order tables in infrastructure development in agriculture of the republic of uzbekistan.
14. Internet ma'lumotlari va boshqa manbalar.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Alfraganus universiteti dotsenti, i.f.f.d. (PhD) Fayziyev Oybek Raximovichning umumiy tahriri ostida nashrga tayyorlandi.

O'zbek tili muharriri: Ulug'bek Eshmuradov

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Rus tili muharriri: Abdimo'min Alikulov, i.f.d., professor

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Bobur Ochilov

2024. Maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Topshirildi: 10.04.2024-yil. Nashrga ruxsat etildi: 19.04.2024-yil.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O‘zbekiston Respublikasi
Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro‘yxatdan
o‘tkazilgan.